

Naturfag for de yngste

Leseoppdrag: Tenk tilbake på egen praksis og prøv å finne eksempler på det som nevnes i teksten fra din hverdag. Skriv ned noen eksempler.

Naturfag for de yngste

Av: Asbjørn M. Hov – Naturfagsenteret

Barn oppdager omgivelsene

Når ble naturfag relevant for deg? Da du så skogen for første gang?

Var det i barnehagen? Da du begynte med naturfag på skolen?

Naturfag ble fullt og helt relevant for deg i det øyeblikket du ble født. Da var sansende der parat og du begynte å sanse omgivelsene. Øynene så det sterke lyset for første gang, huden din kjente temperaturen, du kunne lukte, smake og du hørte mor og far sin stemme klart og tydelig for første gang. Naturfag for de yngste barna handler om akkurat dette – å sanse omgivelsene sine og gjøre seg varierte sanseerfaringer. Barn er kropp og de opplever verden gjennom kroppen og sansene. Noen av de yngste barna i barnehagen er fortsatt i den orale fasen når de starter ved ettårsalder, og alt de finner skal inn i munnen for å smakes på. De liker også gjentagelser og kan gjerne gjøre en ting veldig mange ganger. Det kan nesten virke som at den 16. gangen de gjør noe, er den morsomste.

Den ansattes rolle og naturfag med små barn

Som ansatt i en småbarnsavdeling er det å legge til rette for varierte sanseopplevelser meget viktig. Du tilrettelegger også for naturfag når du gjør akkurat dette. Barna finner noe spennende å utforske og leke med både inne og ute. De gjør seg erfaringer med for eksempel luft, vann, snø, granbar, sand eller grus. Som ansatt bør du være til stede i barns opplevelsesverden. Det viktigste er å se hvilke sanseopplevelser barna gjør seg og hvilke ord og begreper de eventuelt kommer med i disse situasjonene. Det å snakke om det de ser, benevne og gjenta, bidrar til at barna tilegner seg ulike begreper for det de ser, føler, hører eller smaker på. Vann kan være vått eller hardt som is, og de kan erfare at det er varmt, kaldt eller glatt.

I arbeid med de yngste barna er det viktig å ikke styre leken for mye. Barn trenger tid og barn tar utgangspunkt i sin virkelighetsverden. Det er ikke alltid de skjønner dine intensjoner i leken, så fokus må være på å la barna sette dagsorden. Din relasjon til barnet bør preges av god kommunikasjon, både verbalt og nonverbalt, og at dere deler samme lærings- og lekeobjekt i trygge lærings situasjoner. Denne felles oppmerksomheten på det du og barnet opplever, er veldig viktig i kombinasjon med bruk av konkrete begreper. Da åpner du opp for at barna får utfolde seg og sansene sine på en god måte, og du åpner opp for god begrepslæring.

Et av barna på avdelingen din finner en tørr grankongle på tur. Den har et navn – *kongle* – og den har egenskaper som barna ser, hører eller kjenner. Kantete, litt skarp, knaselyd når de klemmer på den osv. Ta tak i dette og bruk språket aktivt. Snakk med hele setninger og tydeliggjør begreper og sammenhenger, da bidrar du til et rikt språkmiljø for barna. Vi voksne har en tendens til å ty til antropomorfisme i møte med barns oppdagelser. Det betyr at vi gir menneskelige egenskaper til naturen, for eksempel at billa fryser, er redd og vil hjem til mamma. Noen ganger kan man bruke antropomorfisme som et bevisst pedagogisk grep for å sammenligne noe i naturen med barns virkelighetsverden. For eksempel kan en sammenligning om familieforhold hos mennesker og dyr være et didaktisk grep. Brukes det bevisst kan det ha en verdi, men ofte blir antropomorfisme brukt i mangel på andre måter å forklare ting på, eller i mangel på begreper. Da kan dette skygge for læring og gjøre det unødvendig vanskelig for barna å kunne tilegne seg de enkleste begrepene.

I møte med små barn er det en fordel å kalle en spade for en spade. Hunder blir ofte omtalt som vov-vov av de voksne og på den måten blir lyden den lager koblet til navnet på dyret. Dette blir en unødvendig omvei i begrepslæringen for de yngste barna. Det å skille på hva noe heter på den ene siden og egenskapen på den andre siden, samt å benevne dette riktig, er en fordel for barna og de slipper å gjøre om det de lærer på et senere tidspunkt. Det er en hund, og den sier vov-vov. På den måten undervurderer vi ikke barns evne til å tilegne seg begreper:

“Ei jente på 2 år står i stuevinduet og ser på en and nede på vannet. Jentas tante kommer bort og peker ned på anda og sier “Se! gakk-gakken!”. Den lille jenta snur seg mot tanta og sier “Ja! Det er en Siland”.

Det som blir viktig for å skape læring hos de yngste barna blir da:

- å tilrettelegge for et rikt språkmiljø
- fokusere på begreper
- å se mulighetene for naturfag i barns sansing av omgivelsene
- Involvere seg i barns sanseverden
- ikke undervurdere barns evne til å tilegne seg kunnskap

Barn fra to års alder er som språklige svamper og de kan for eksempel lære seg mange arter av fugler eller dyr. I [Røysing barnehage](#) har toåringene lært seg mange fuglearter både på lyd og utseende. De kan gjerne flere enn de voksne på avdelingen. Dette gjennom å observere form og farge på bilder, og å leke med små plysjfugler som lager fuglelydene. Fugler er et godt naturfaglig eksempel på hva små barn kan interessere seg for og lære mye om i barnehagen.

Referanser

Fischer, U. & Madsen, B.L. (2002). Se her!: om barns oppmerksomhet og førskolelærerens rolle.

Hansen, O. H. (2018). Empati i pedagogisk arbeid. I Pramling Samuelsson, I. (red) & Jonsson A. (red). (2018). *Barnehagens yngste barn. Perspektiver på omsorg læring og lek*. Bergen: Fagbokforlaget

Thulin, S. & Pramling (2009). Anthropomorphically speaking: on communication between teachers and children in early childhood biology education. *International Journal of Early Years Education*. 17(2), 137-150